

## **De Tweede Verklaring van Utrecht en het Andere West-Europa**

*De Orthodoxe Kerk kan de jeugd van West-Europa het geloof bieden zoals dat was in de eerste tien eeuwen? Voor het Schisma was heel Europa Orthodox. Wat de Kerk daarom te bieden heeft is een ongecompliceerd, authentiek geloof. Onze leer bevat nog wat in de rooms-katholieke kerk en in andere kerken niet meer bestaat, namelijk zuiverheid van geloof, ascetisch leven en spiritualiteit; waarden waarvan het Westen zich heeft losgescheurd, maar waar het nu naar terugverlangt.*

(Zijne Heiligheid Patriarch Bartholomeüs, 6-12-2010 - [www.romfea.gr](http://www.romfea.gr))

### **Inleiding: de roeping van West-Europa**

Vanuit West-Europa, dat minieme hoekje van het Euraziatische vasteland, zijn mensen eeuwenlang uitgevaren om de wereld te overheersen. Vanuit Portugal en Spanje, Frankrijk en Groot-Brittannië, Nederland en België, Duitsland en Italië, hebben ze in de hele wereld koloniale rijken gesticht, in Afrika, Noord- en Zuid-Amerika, Oceanië en Azië. West-Europeanen hebben echter maar al te vaak hun nieuwe rijken slecht bestuurd, volgens verkeerde uitgangspunten. Ze vergaten hun wezenlijke taak, namelijk Christus te brengen aan de naties. Zo ontaardde wat missionair werk had moeten zijn in de slavernij van exploitatie en kolonisatie.

Daardoor ontstond concurrentie, wat leidde tot de onderlinge oorlogen van West-Europa, die in de vorige eeuw uitgroeiden tot Wereldoorlogen, waarin niet alleen West-Europeanen elkaar uitmoordden, maar zelfs hun koloniale troepen elkaar doodden - dit alles in de naam van West-Europa. Na de Tweede Wereldoorlog kwam West-Europa, totaal oorlogsmoe, ten slotte tot de conclusie dat de maat vol was. Daarom zijn tegenwoordig de meeste landen van West-Europa en ook delen van Centraal- en Zuid-Europa verenigd in de Europese Unie en hebben de meeste Westerse landen zelfs een gemeenschappelijke munt.

Volgens sommigen is deze Unie in haar huidige vorm wenselijk, anderen menen van niet. Sommigen zeggen dat de huidige Unie succesvol zal zijn, anderen hebben daar minder vertrouwen in. Dat zijn meningen. Alles wat we met zekerheid kunnen zeggen

is, zoals we recentelijk hebben gezien in Griekenland en Ierland, dat deze Unie zo haar bezwaren heeft. Maar vandaag zouden we het niet hebben over een politieke en economische eenheid, die altijd, ironisch genoeg, tot verdeeldheid leidt, maar veeleer over geestelijke eenheid. Om te begrijpen wat dat is, moeten we eerst een spirituele kaart van Europa tekenen. Deze bestaat niet per se uit geografische hoofdsteden, maar uit geestelijke hoofdsteden, uit grote en kleine spirituele oases.

Zo zou, bijvoorbeeld in Italië Rome zo'n spirituele hoofdstad kunnen zijn en in Frankrijk Lyon, maar in Ierland zou daarvoor veeleer het afgelegen westelijke eiland Skellig Michael in aanmerking komen, in Schotland het eiland Iona en in Engeland het eiland Lindisfarne. In Spanje zou het de stad Compostela kunnen zijn, in Zweden Uppsala, in België Nijvel, in Duitsland Fulda, in Luxemburg Echternach, in Zwitserland Einsiedeln, in IJsland Skalholt, in Noorwegen Stilestad, in Denemarken Roskilde, in Oostenrijk Salzburg, in Portugal Braga en hier in Nederland Utrecht. Binnen deze geestelijke hoofdsteden zijn twee typen te onderscheiden, het bisschoppelijke en het kloosterlijke. In feite komen deze op hetzelfde neer, want onze beste kloosters hebben altijd de beste bisschoppen voortgebracht en onze beste bisschoppen zijn altijd kloosterlingen geweest. Utrecht is dus een episcopale, spirituele hoofdstad.

Deze hoofdsteden - en vele andere - duiden op de aanwezigheid van het andere West-Europa, het West-Europa dat in communio was, en onzichtbaar ís, met het hart van de Kerk op aarde, met Jeruzalem, en van daaruit met de rest van orthodox christelijk Azië en Oost-Europa, dat reikt tot de oevers van de Grote Oceaan en aan de overkant naar Japan en Alaska en verder. Dit West-Europa, in communio met deze veel uitgestrekter wereld, is het West-Europa van het eerste millennium, van de heiligen, die de sacramentele tekenen zijn van de aanwezigheid van de Heilige Geest onder ons. Van IJsland tot Sicilië, van Spanje tot Zweden, van Portugal tot Oostenrijk, van Noorwegen tot Malta, van Slovenië tot Ierland, zijn de heiligen van West-Europa en van de hele Orthodoxe Kerk in ons midden. Hier in Utrecht ook.

### **De Glorie van Utrecht en het Andere West-Europa**

Uit het Romeinse fort Trajectum, 'het kruispunt' aan de Rijn, die de noordgrens was van het Romeinse Rijk, is Utrecht geboren,

een spirituele burcht, een bolwerk van de geest. Hier, in het oude Romeinse castellum, werd al in het begin van de 7e eeuw de eerste kerk van Nederland gebouwd, toen behorend tot het diocees van de bisschop van Keulen. De prediking van het Evangelie was begonnen in het zuiden rondom Antwerpen onder de heilige Amandus, bisschop van Maastricht. Deze had de verantwoordelijkheid gekregen voor de bekering van de Friezen, die leefden van de monding van de Schelde tot de monding van de Wezer. Hij werd opgevolgd door de heilige Eloy, die ± 650 predikte onder de Friezen in het noorden. In 678 kwam de heilige Wilfrid uit Engeland naar hier om aan de Noordzeekust te overwinteren en onder de Friezen te prediken en te dopen.

Ten slotte kwam in 690 een priester uit Engeland, Willibrord genaamd, met elf volgelingen naar Utrecht en begon te prediken en te dopen in en om deze stad. In 695 kreeg vader Willibrord de naam Clemens en werd hij gewijd tot 'aartsbisschop voor het Friese volk' in wat wij nu Nederland noemen. Vanuit zijn basis Utrecht herstelde aartsbisschop Willibrord de in verval geraakte kerk en wijdde deze aan de heilige Martinus. Hij stichtte een tweede kerk, wijdde deze aan Christus de Verlosser en consacreeerde haar tot zijn kathedraal. Vanuit Utrecht trok de aartsbisschop uit naar de Denen over de Elbe, naar Helgoland, Zeeland, Walcheren en Echternach, en wijdde priesters en bisschoppen. Ondanks de heidense tegenwerking tussen 715 en 719 keerde aartsbisschop Willibrord naar Utrecht terug en herstelde zijn missie tot zijn ontslapen in 739.

Aartsbisschop Willibrord, later de heilige Willibrord, kreeg opvolgers uit Duitsland, onder wie zijn landgenoot aartsbisschop Bonifatius, die Utrecht al bezocht had in 716 en daar tussen 719 en 721 had geassisteerd. In 753, toen de zetel van Utrecht tijdelijk vacant was, wijdde aartsbisschop Bonifatius één van zijn volgelingen, Eoba, als bisschop van Utrecht. Samen met aartsbisschop Bonifatius begon bisschop Eoba opnieuw te preken en te dopen in het noorden, rondom de Zuiderzee. Ze overwinterden in 754 in Utrecht en trokken in het voorjaar daarop noordwaarts naar Dokkum, waar zij op 5 juni 755 met 51 andere missionarissen de martelaarsdood vonden door heidense moordenaarshanden. De lichamen werden teruggebracht naar Utrecht, dat van Bonifatius werd verder vervoerd naar Mainz en Fulda. Ze werden allen vereerd als heilige martelaren.

Na deze gebeurtenis bleef de zetel van Utrecht opnieuw 14 jaar lang vacant. Toch had er sinds 747 in Utrecht een opmerkelijke abt geresideerd, afkomstig uit wat nu Duitsland is, de toekomstige heilige Gregorius van Utrecht. Hij droeg van 754 tot 768 als priester en abt van het klooster van de heilige Martinus zorg voor het hele diocees van Utrecht. Hij was een fijnzinnig en geleerd man, die aan zijn klooster doceerde en het beroemd maakte vanwege zijn wetenschap. Friezen, Franken, Saksen, Beieren en Engelsen, zij allen leerden hier het monastieke leven. De heilige Gregorius ontsliep in 775. In 767 verscheen opnieuw een Engelse missionaris uit York, Alubert genaamd, die in 768 in York tot bisschop van Utrecht werd gewijd.

In diezelfde tijd verscheen daar ook de eerste Friese heilige Liudger. Al voor 754 was hij als kind naar Utrecht gekomen, was naar York gegaan en daar tot priester gewijd, waarna hij in 773 terugkeerde naar Frisia. In 778 gelastte de nieuwe bisschop van Utrecht, Alberic, de neef van de heilige Gregorius, Liudger naar Deventer te gaan om daar de kerk te herbouwen na het ontslapen van de heilige Liawin [Lebuïnus], een Engelse missionaris daar. De later heilige Liudger werkte jarenlang in het noorden in Deventer en in de buurt van Dokkum, kwam soms terug naar zijn basis Utrecht en bekeerde Friezen, Saksen en de bevolking van Helgoland. Zijn laatste vijf levensjaren bracht hij door in Duitsland als bisschop van Münster en hij ontsliep in 809. Dit was en is de Glorie van Utrecht, van zijn heiligen, de Glorie van het andere West-Europa.

## **De Verklaring van Utrecht**

Na de gebeurtenissen van de vroege glorie van Utrecht gaan we een duizend jaar verder. Op de afkondiging van de nieuwe dogma's van de Onbevleete Ontvangenis en de Pauselijke Onfeilbaarheid volgde binnen het rooms-katholicisme een periode van grote interne strijd. In reactie daarop werd, nu 122 jaar geleden, in 1889, in Utrecht een verklaring opgesteld. Deze 'Verklaring van Utrecht' is beroemd geworden als de verklaring van de grondslagen van de Nederlandse Oud-katholieke Kerk. Een kopie van de acht punten van deze Verklaring heb ik hier voor me.

Het is typerend, dat het eerste punt ervan het geloof bevestigt in de beroemde formulering van de heilige Vincentius van Lerinum, dat ons Geloof bestaat in wat wordt geloofd op alle plaatsen, in

alle tijden en door alle mensen. Daarmee bevestigt de Verklaring van Utrecht het geloof in de Kerk van het eerste millennium en haar Oecumenische Concilies en verwerpt wat daarbuiten nieuw is ingevoerd. Het tweede, derde, vierde en vijfde punt van de Verklaring zijn allemaal negatief, omdat ze verwerpingen van het Rooms-katholicisme bevatten. Het zesde punt is antiprotestants, omdat daarin het Orthodoxe Geloof onderschreven wordt in het sacrament van de Eucharistie, het Lichaam en Bloed van Christus. In het zevende punt wordt uitgezien naar een dialoog op hoog niveau tussen academische theologen teneinde overeenstemming te bereiken over strijdpunten en wordt de geestelijkheid opgeroepen de waarheden van het christendom in liefde te prediken. In het achtste punt, ten slotte, wordt opgeroepen tot een zuivering van dwalingen en misbruiken binnen de Rooms-katholieke Kerk en haar hiërarchie en wordt groot vertrouwen uitgesproken in het vermogen van de Oud-katholieke beweging tot het pareren van ongelooft en onverschilligheid.

Deze Verklaring van Utrecht heeft veel waarmee wij kunnen instemmen. Wij moeten eerlijk toegeven dat daarin, tot aan de moderne tijd van massacommunicatie, reizen en immigratie, een groepering aan het woord is die de Orthodoxie inhoudelijk beter dan iedere andere groep in West-Europa heeft begrepen, zonder daadwerkelijk tot de Orthodoxe Kerk toe te treden. Aan de andere kant is dit document tijdgebonden. Het is geschreven in anti-katholieke taal, nauw verbonden met de antikatholieke polemieken van de 19e eeuw. Zijn scherpe anti-katholieke toon kan het zelfs pro-protestant doen lijken. In negentiende-eeuwse stijl wordt het ook gekenmerkt door klerikalisme; er spreekt veel meer vertrouwen uit in de academische theologie van intellectuelen, om eeuwenoude geloofsgeschillen te overbruggen, dan in de levende, grassroots-theologie [met het volk verbonden theologie, niet van de academici] van leken en geestelijkheid.

Ook moet worden toegegeven, dat de visie op de Kerk (ecclesiologie) in de Verklaring soms vaag en protestant lijkt. Er wordt in gesproken over een 'primitieve Kerk', wat suggereert dat de auteurs van het document geloofden in de 'branch theory' van een 'onzichtbare Kerk', die nog gevormd moet worden, of anders hervormd. Deze theorie wordt door de Orthodoxe Kerk niet aanvaard en is uitdrukkelijk verworpen door de hele Russisch-orthodoxe Kerk. In de Verklaring komen evenmin fundamentele orthodoxe geloofspunten en praktijken voor, zoals

de verering van de Moeder Gods en de heiligen, de verering van iconen en onze gebeden voor de gestorvenen. Ook dat versterkt de indruk dat deze Verklaring onder Protestantse invloed is geschreven.

Wij, orthodoxen uit vele landen, maar vooral uit Nederland, zijn hier in Utrecht bijeen gekomen als pelgrims naar de heiligen van deze oude stad, waarover hierboven zojuist is gesproken. Is voor ons, in deze 21e eeuw, 122 jaar na de Eerste Verklaring van Utrecht, de tijd niet rijp om een Nieuwe Verklaring van Utrecht te formuleren? Hieronder geef ik de feitelijke tekst van de eerste Verklaring en stel de tekst van een Tweede Verklaring voor. Deze is ook verdeeld in acht punten, geformuleerd in nauwe samenhang met de originele acht, op sommige plaatsen zelfs woord voor woord herhaald. Toch is dit voorstel voor een Nieuwe Verklaring naar inhoud en taal aangepast aan de nieuwe omstandigheden van onze tijd, vooral aan het gegeven, dat er in Nederland en in heel West-Europa vele Orthodoxe bisschoppen en diocesen van de Orthodoxe Kerk en haar geestelijkheid en gelovigen aanwezig.

### **De Verklaring van Utrecht, 24 september 1889**

1. Wij houden vast aan de grondstelling der oude kerk, welke Vincentius van Lerinum in deze stelling uitgesproken heeft: "Id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est; hoc est enim vere proprieque catholicum" ("Houden wij vast, wat overal, wat altijd, wat door allen geloofd is, want dit is waarlijk en eigenlijk katholiek"). Wij houden daarom vast aan het geloof der oude kerk, zoals het in de oecumenische geloofsbelijdenissen en in de algemeen aangenomen leerstellige uitspraken van de oecumenische synoden der onverdeelde kerk van de eerste tien eeuwen uitgedrukt is.

2. Als met het geloof der oude kerk in tegenspraak en de oude kerkelijke grondwet vernietigend verwerpen wij de Vaticaanse besluiten van 18 Juli 1870 over de onfeilbaarheid en het alomvattend bisschopsambt of de kerkelijke oppermacht van de paus van Rome. Dat belet ons echter niet het historische primaatschap te erkennen, zoals verscheidene oecumenische concilies en de vaders der oude kerk dat aan de bisschop van Rome als de "primus inter pares" ("de eerste onder zijns gelijken") toegekend hebben met toestemming van de gehele kerk der eerste tien eeuwen

3. Wij verwerpen ook, als in de Heilige Schrift en de overlevering der eerste eeuwen geen grond vindende, de verklaring van Pius IX van het jaar 1854 over de Onbevleete Ontvangenis van Maria.

4. Wat de andere in de laatste eeuwen door de bisschop van Rome uitgevaardigde leerstellige besluiten, de bullen Unigenitus, Auctorem fidei, de Syllabus van 1864 enz. betreft, zo verwerpen wij die, voor zover zij met de leer der oude kerk in tegenspraak zijn, en erkennen ze niet als richtsnoer. Bovendien vernieuwen wij al die protesten, welke de Oud-katholieke Kerk van Holland in vroeger tijd reeds tegen Rome uitgevaardigd heeft.

5. Het concilie van Trente nemen wij niet aan in zijn besluiten, die de kerktucht betreffen, en zijn leerstellige uitspraken nemen wij slechts aan, voor zover zij met de leer der oude kerk overeenstemmen.

6. In aanmerking genomen, dat de heilige Eucharistie in de katholieke kerk vanouds het ware middelpunt van de godsdienst uitmaakt, houden wij het voor onze plicht ook te verklaren, dat wij het oude katholieke geloof omtrent het heilig sacrament des Altaars in alle getrouwheid ongeschonden vasthouden, terwijl wij geloven, dat wij het Lichaam en Bloed onzes Heren Jezus Christus zelf onder de gedaanten van brood en wijn ontvangen. De viering der Eucharistie in de kerk is niet een voortdurende herhaling of vernieuwing van het zoenoffer, dat Christus eens voor al op het kruis opgedragen heeft, maar haar offerkarakter bestaat daarin, dat zij de blijvende gedachtenis daarvan is en een op aarde plaats hebbende wezenlijke vertegenwoordiging van die ene offerande van Christus voor het heil der verlore mensheid, welke (volgens Hebr. 9:11,12) voortdurend door Christus opgedragen wordt, terwijl hij nu voor ons verschijnt voor het aanschijn Gods (Hebr. 9:24). Terwijl dit het karakter der Eucharistie is ten opzichte van het offer van Christus, is zij tegelijk een geheiligd offermaal waarin de gelovigen, het Lichaam en Bloed des Heren ontvangende, gemeenschap met elkander hebben (1 Kor. 10:17).

7. Wij hopen, dat het aan de bemoeiingen der godgeleerden gelukken zal, onder handhaving van het geloof der onverdeelde kerk, overeenstemming te verkrijgen omtrent de geschillen, die sedert de scheuringen in de kerk ontstaan zijn. Wij vermanen de aan ons bestuur onderworpen geestelijken in de preek en bij het onderricht op de wezenlijke christelijke geloofswaarheden, die de

kerkelijke gezindten gemeenschappelijk belijden, in de eerste plaats de nadruk te leggen, bij de bespreking van de nog bestaande afwijkende leerstellingen elke krenking van de waarheid en van de liefde zorgvuldig te vermijden en de leden onzer gemeenten door woord en voorbeeld aan te sporen om tegenover andersdenkenden zich zo te gedragen als overeenkomt met de Geest van Jezus Christus, die onze Verlosser is.

8. Door getrouw vasthouden aan de leer van Jezus Christus, onder afwijzing van alle door de schuld der mensen daarmee vermengde dwalingen, alle kerkelijke misbruiken en heerszuchtige pogingen, menen wij met het beste gevolg het ongeloof en de onverschilligheid omtrent de godsdienst, het ergste kwaad van onze tijd, te kunnen tegengaan.

### **De Tweede Verklaring van Utrecht, 19 mei 2011**

In deze stad Utrecht, eens de Romeinse burcht Trajectum, waar in de 7e eeuw de eerste kerk werd gewijd aan de Heilige Martinus de Barmhartige, die van Hongarije door Italië naar Gallië kwam en daar werd gevormd in de Heilige Orthodoxie in de tradities van de Egyptische monniken en waar de eerste kathedraal werd gewijd aan Christus de Verlosser, gekruisigd en opgestaan in Jeruzalem; in deze stad en deze landstreken, waar het Geloof werd gebracht vanuit Frankrijk door de heilige Eloy, vanuit Engeland door de heilige Willibrord, vanuit Duitsland door de heilige Gregorius en door vele andere heiligen van God; in deze stad en deze landstreken, waar de niet-orthodoxe kerken tegenwoordig tragisch verdeeld zijn in Rooms-katholiek, Oud-katholiek en Protestant; in deze stad en deze landstreken, waar het orthodoxe Geloof in de recente decennia vernieuwd is door de inspanningen van velen, in het bijzonder door de heilige Johannes van Shanghai; in deze stad en deze landstreken, kondigen wij Orthodoxe christenen, in navolging van de Verklaring van Utrecht van 24 september 1889, deze Tweede Verklaring van Utrecht af:

1. Wij houden vast aan de grondstelling der oude kerk, welke Vincentius van Lerinum in deze stelling uitgesproken heeft: "Id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est; hoc est enim vere proprieque catholicum" ("Houden wij vast, wat overal, wat altijd, wat door allen geloofd is, want dit is waarlijk en eigenlijk katholiek"). Wij belijden daarom het Geloof



van de Universele Orthodoxe Kerk, zoals geformuleerd in de oorspronkelijke en onveranderde Geloofsbelijdenis van Nicaea-Constantinopel en gedetailleerd aangegeven door de eenstemmige besluiten van de Oecumenische Concilies. Deze zijn gehouden in het eerste millennium en zijn bevestigd en beleden door de Orthodoxe Kerken in plaatselijke Concilies en door onze Heiligen gedurende het tweede en derde millennium tot op de dag van vandaag. Wij allen houden eraan vast, dat deze Oecumenische Concilies het Orthodoxe Geloof hebben verkondigd en verkondigen met zijn Bijbelse leer over de Heilige Drie-eenheid, Die wij alleen aanbidden, van de Heilige Geest, Die uitgaat van de Vader (Joh. 15:26) en de Vleeswording van de Zoon van God, Die waarlijk God en waarlijk mens is. Daarom vereren wij ook de Alheilige Moeder van God, door haar de naam 'Theotokos' (Zij, die God gebaard heeft) te geven, en de heiligen en, als gevolg van de Vleeswording, vereren wij het kruis, de heilige ikonen, de heilige relieken en bidden wij voor de overledenen.

2. Daarom accepteren wij geen besluiten en leerstellingen die in tegenspraak zijn met de Heilige Schrift en de tweeduizendjarige traditie van de Universele Orthodoxe Kerk.

3. Wij accepteren in het bijzonder geen besluiten aangaande de pauselijke onfeilbaarheid en een universele jurisdictie, die strijdig zijn met het Geloof van de Universele Orthodoxe Kerk en haar oude canonieke statuten. Met het verwerpen van enige suprematie van jurisdictie willen wij het historische primaat dat de Oecumenische Concilies en de Kerkvaders toekenden en toekennen aan de Orthodoxe pausen van Rome niet verwerpen. Deze werden beschouwd als 'eerste onder hun gelijken', zoals dat in het eerste millennium door de Universele Orthodoxe Kerk is geformuleerd en tot op vandaag door Haar wordt beleden.

4. In aanmerking genomen dat de Heilige Eucharistie altijd het ware middelpunt van de Orthodoxe Christelijke eredienst is geweest, verklaren wij dat wij getrouw en onverkort vasthouden aan de Orthodoxe leer omtrent de Eucharistie. Hierin geloven wij dat wij het Lichaam en Bloed ontvangen van onze Verlosser Jezus Christus in de vorm van brood en wijn. De Eucharistieviering in de Kerk is noch een voortdurende herhaling, noch een vernieuwing van het offer, dat Christus de Zoon van God eens voor altijd aan het Kruis heeft gebracht. Het is veeleer een verlossend offer omdat het de onophoudelijke gedachtenis is

van het offer dat op het Kruis gebracht is en het is de handeling waarmee wij op aarde het ene offer dat Jezus Christus in de Hemel brengt tegenwoordig stellen en aannemen. Dit is volgens de Brief aan de Hebreëën (Hebr. 9: 11-12) voor de redding van de verlore mensheid, door voor ons te verschijnen in de aanwezigheid van God (Hebr. 9:24). Als het karakter van de Heilige Eucharistie zo wordt begrepen, is zij tegelijkertijd een offerfeest, door middel waarvan de gelovigen die het Lichaam en Bloed van onze Verlosser ontvangen, in communio treden met elkaar (I Cor. 10:17).

5. Wij hopen vurig, dat de Orthodoxe geestelijkheid en de gelovigen, door in hun dagelijks leven te getuigen van het Geloof van de Kerk, erin zullen slagen overeenstemming te bereiken over de strijdvragen die in de Westerse wereld al sinds de 11e eeuw bestonden en die werden gevolgd door antisacramentele protestscheuringen. Deze zijn vooral in de 16e eeuw ontstaan en hebben in de afgelopen decennia een hoge vlucht genomen met de vorming van nieuwe sekten en ernstige afwijkingen van de kerkelijke Tradities, afwijkingen die in oorsprong spiritueel zijn en daarom dogmatisch, moreel en liturgisch.

6. Wij sporen de Orthodoxe geestelijkheid en de leken aan door het voorbeeld van hun dagelijks leven de wezenlijke waarheden te leren die altijd door de hele Orthodoxe Kerk zijn beleden, om iedere schending van waarheid of liefde te vermijden en om in woord en daad voor iedereen een voorbeeld te zijn.

7. Door getrouw de leer van Jezus Christus, Wiens Lichaam de Kerk is, te belijden en te behouden, door niet toe te geven aan die dwalingen, die door de zonde in de wereld gekomen zijn, geloven wij dat de Heilige Geest, Die uitgaat van de Vader door het Lichaam van Christus en die zo de berouwvolle transfigureert, de poorten van de hel zal overwinnen (Matth. 16:18) en ook het kwaad van onze dagen, dat bestaat in ongeloof, vijandschap en onverschilligheid ten opzichte van de Orthodoxe Kerk en het Orthodoxe Geloof.

8. Wij, de gelovige geestelijkheid en het volk, vertegenwoordigers van de Plaatselijke Orthodoxe Kerken in West-Europa, in de geest verenigd met de plaatselijke Heiligen van West-Europa uit het eerste millennium en alle Heiligen van de Universele Orthodoxe Kerk en vragend om hun gebeden, hopen dat onze Orthodoxe Diocesen door heel West-Europa alle

mensen van geloof en goede wil zullen oproepen zich te verenigen in de Traditie van de Ongedeelde Kerk van Christus en Haar Heilig Orthodox Geloof.

### **Conclusie: de Eenheid van West-Europa**

In het eerste millennium bestond in West-Europa een eenheid, gegrondvest op de Universele Kerk in Jeruzalem die verbreid was naar Azië, Afrika en Europa. Ondanks invallen van heidenen bleef West-Europa een deel van het Christelijke Rijk, met toentertijd het Nieuwe Rome, genaamd Constantinopel, als hoofdstad. In het tweede millennium is de kleine uithoek van Eurazië die Europa vormt, afgescheiden en losgeraakt van de Universele Kerk in Azië en Oost-Europa door de kennis van de Kerk over de Heilige Geest te verwerpen en heeft het geprobeerd Jeruzalem, waarmee het buiten *communio* was geraakt, te veroveren. Afgesneden van de Universele Kerk trok West-Europa, dat zichzelf trots beschouwde als centrum en niet als provincie en zelfs de pretentie had de Universele Kerk te vertegenwoordigen, erop uit om de wereld te veroveren.

Door die handelwijze vergat het de Universele Kerk en het Geloof van Jeruzalem, dat toentertijd al tot aan de Oeral was verbreid. Zo kreeg in Europa de geest van trots triomfalisme de overhand. In de loop van het tweede millennium werd de ideologische hoofdstad van West-Europa vaak verplaatst, bijvoorbeeld van Rome naar Lissabon, van Madrid naar Genève, van Parijs naar Wenen, van Londen naar Berlijn. De oude spirituele hoofdsteden werden grotendeels vergeten, van vele bleven slechts onbekende dorpen over. Van steden die, zoals Rome, geen dorp werden, raakten de geestelijk belangrijke gedeelten laag na laag begraven onder nieuwbouw en nu moeten we afdalen in crypten, catacomben en tombes om te zien waar de heiligen van West-Europa hebben geleefd en heilig zijn geworden.

Eeuwenlang heeft zo in West-Europa een vreemde geest geheerst, een vreemde aanwezigheid. In zijn middelpunt troont de sektarische geest van trots, superioriteit, ijdelheid en arrogantie, die het zich had aangemeten vanwege zijn technologie. Omdat het niet begrijpt dat superieure technologie nog geen superieure humaniteit voortbrengt, moet West-Europa nog altijd zijn plaats innemen onder de naties. Heden echter, door zijn tweevoudige zelfmoordpoging, waar twee Wereldoorlogen uit voortkwamen, is Europa vernederd, terneer

gedrukt. Wij bidden ervoor, dat uit deze onaanzienlijkheid toch een nieuwe nederigheid kan ontstaan, een nieuw realisme.

De laatste duizend jaar hebben in West-Europa oorlogen te zien gegeven, verdeeldheid en tegenstellingen. Er is te weinig gezien van de wet van Christus, de Wet van Liefde. West-Europese stemmen van het laatste millennium hebben hun wijsheid gehad, hun waarheid, maar het is vaak een waarheid geweest die verdeeldheid zaaide, een waarheid zonder geestelijke wijsheid. Vandaag, in Utrecht en in vele andere grote en kleine steden en dorpen in heel West-Europa roepen de onvergetelijke stemmen van de heiligen van West-Europa, de vaders en moeders die haar geestelijke grondslagen hebben gelegd, vanuit zijn verleden West-Europa, en dus ook ons, op tot spirituele eenheid. Deze stemmen worden samengevoegd met de stemmen van martelaren en belijders van Oost-Europa en Azië, die hier in de afgelopen decennia zijn gehoord. Ze zijn hier gebracht door hen, die, zowel om politieke als economische redenen corrupte tirannieën zijn ontvlucht, die daar gedurende de laatste eeuw waren gevestigd.

Van het Euraziatische Continent is West-Europa alleen de nietige rand waar de zon ondergaat. Zonder het oude geloof van de rest van Europa, zonder het oude geloof van Jeruzalem en Azië kan West-Europa weinig uitrichten, het is alleen een technopolis, zonder diepere spirituele betekenis. Duizend jaar lang is West-Europa geen spiritueel centrum geweest, maar een geestelijke provincie, worstelend in zijn isolement van het geloof van Jeruzalem en de Kerk, die het de rug had toegekeerd. Onze Tweede Verklaring van Utrecht roept de volken van West-Europa op terug te keren naar hun verloren eenheid, naar hun heiligen, naar hun wortels en zo naar onze Orthodoxe Moederkerk.

Aartspriester Andrew Phillips - 19 mei 2011

*vertaling: Bas Melgers & Marian Nieuwenhuis*